

ETHNO-PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE ANXIETY AND ADAPTATION OF STUDENTS

PAVLINA LAZAROVA

ASSOCIATE PROFESSOR, PHD
IN DEPARTMENT OF "SOCIAL WORK"
AT "KONSTANTIN PRES LAVSKI" - UNIVERSITY OF SHUMEN

BULGARIA

P_O_L_I@ABV.BG

ABSTRACT: THE ARTICLE PRESENTS THE RESULTS OF A STUDY OF THE MANIFESTATIONS OF ANXIETY AND COMPONENTS OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF A GROUP OF STUDENTS FROM BULGARIAN AND TURKISH ETHNICITY OF SHUMEN UNIVERSITY "EP. K. PRES LAVSKI". THE RESEARCH SHOWS STATISTICALLY SIGNIFICANT DIFFERENCES AND STATISTICALLY SIGNIFICANT CORRELATIONS BETWEEN THE MANIFESTATIONS OF ANXIETY AND COMPONENTS OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL ADAPTATION.

KEYWORDS: ANXIETY, SOCIO-PSYCHOLOGICAL ADAPTATION, STUDENTS, ETHNICITY.

Въведение

В процеса на обучение в университета студентите се сблъскват с много проблем и трудности, които предизвикват в тях чувство за тревога. Това чувство често съпровожда активната познавателна дейност на студентите в процеса на обучение, тъй предявяваните към тях изисквания са високи, а изпитите винаги съдържат известна степен на неопределеност.

Актуалността на изследването на социално-психологическата адаптация и проявите на тревожност е свързана с нарастващите изисквания, които обществото поставя пред бъдещите специалисти. Периодът на обучението в университета е сензитивен по отношение на процеса на формирането на адаптивните способности на младите хора. Проявите на тревожност могат да окажат влияние върху този процес. Изучаването на етнопсихичните особености на социално-психологическата адаптация и проявите на тревожност има практическа стойност, тъй като тези знания са необходими за оптимизиране на социално-педагогическата дейност.

Целта на изследването е да се установят етнопсихичните особености на проявите на тревожност и социално-психологическата адаптация на група студенти от българския и турския етнос от "ШУ. Еп. К. Преславски", както и да се установи как ситуативната и личностната тревожност влияят върху формирането на социално-психологическата адаптация.

Хипотеза:

Предполага се, че съществуват статистически значими зависимости и различия в показателите на тревожността и социално-психологическата адаптация при студентите от български и турски етнос.

Задачи:

1. Да се направи сравнителен анализ на показателите на тревожността и социално-психологическата адаптация на студентите от двата етноса.

2. Да се потърсят статистически значими зависимости и различия между изследваните характеристики в двата етноса.

Материали и методи

Изследвани са 109 души - 66 от българския и 43 от турския етнос, студенти в Шуменски Университет „Епископ Константин Преславски”.

Приложени са въпросник за изследване на тревожността на Ч. Спилбъргър [2, с. 268-269] и методика за диагностика на социално-психологическата адаптация на К. Роджърс и Р. Даймър [1, с. 192-198].

За анализ на резултатите са използвани следните статистически методи:

1. Статистически метод за установяване на надеждността на методиката на К. Роджърс и Р. Даймър – „Алфа на Кронбах”.
2. Хи-квадрат (Chi-square tests) за търсене на статистически значими зависимости между две качествени променливи.
3. Т-тест (T-tests) за търсене на статистически значими различия между средните стойности на един и същ показател в две отделни групи.

Резултати

Средната степени на проява на ситуативната и личностната тревожност преобладават при студентите и от двата етноса. Отчетена е значима зависимост между проявите на ситуативната тревожност и етноса ($P=0.0001$). На лице е статистически значимо различие в проявите на личностната тревожност при студентите от двата етноса ($\text{Sig.} = 0.000$).

Методика за диагностика на социално-психологическата адаптация на К. Роджърс и Р. Даймър е надеждно средство за диагностика на социално-психологическата адаптация, тъй като стойността на Алфата на Кронбах е 0.972.

Всички изследвани студенти имат високи оценки по скалата „самоприемане“ и средни оценки по скалите „адаптация“, „приемане на другите“, „емоционален комфорт“ и „интерналност“. По скалите „стремеж към доминиране“ и „бягство от проблемите“, българските студенти получават средни, а студентите от турския етнос – ниски оценки.

Преобладаващия брой анкетирани в двата етноса имат средни оценки по скалите „адаптация“, „приемане на другите“, „емоционален комфорт“, „интерналност“, „стремеж към доминиране“, „бягство от проблемите“ и високи оценки по скалата „самоприемане“.

Съществуват статистически значими зависимости между показателите „адаптация“, „самоприемане“, „приемане на другите“, „емоционален комфорт“, „интерналност“ и етноса ($P=0.0001$), както и между „стремежа към доминиране“ и етноса ($P=0.001$).

Резултатите от Т-теста показват, че има статистически значимо различие между проявата на адаптация ($\text{Sig.} = 0.000$), самоприемане ($\text{Sig.} = 0.000$), приемане на другите ($\text{Sig.} = 0.000$), емоционален комфорт ($\text{Sig.} = 0.000$), интерналност ($\text{Sig.} = 0.000$) и склонност към доминиране ($\text{Sig.} = 0.003$) при изследваните студенти от двата етноса.

При студентите от български етнос са отчетени следните статистически значими зависимости:

1. „адаптация“ и „самоприемане“ ($P=0.033$), „приемане на другите“ ($P=0.0001$), „емоционален комфорт“ ($P=0.0001$), „интерналност“ ($P=0.0001$), „склонност към доминиране“ ($P=0.013$), „бягство от проблемите“ ($P=0.0001$);

2. „самоприемане“ и „приемане на другите“ ($P=0.005$), „емоционален комфорт“ ($P=0.010$), „интерналност“ ($P=0.034$);
3. „приемане на другите“ и „емоционален комфорт“ ($P=0.005$), „интерналност“ ($P=0.005$), „склонност към доминиране“ ($P=0.009$), „бягство от проблемите“ ($P=0.002$);
4. „емоционален комфорт“ и „интерналност“ ($P=0.0001$), „бягство от проблемите“ ($P=0.001$);
5. „интерналност“ и „бягство от проблемите“ ($P=0.002$).

При студентите от турски етнос са на лице следните статистически значими зависимости:

1. „адаптация“ и „самоприемане“ ($P=0.0001$), „приемане на другите“ ($P=0.0001$), „емоционален комфорт“ ($P=0.0001$), „интерналност“ ($P=0.0001$), „склонност към доминиране“ ($P=0.012$);
2. „самоприемане“ и „приемане на другите“ ($P=0.0001$), „емоционален комфорт“ ($P=0.0001$), „интерналност“ ($P=0.0001$), „склонност към доминиране“ ($P=0.016$);
3. „приемане на другите“ и „емоционален комфорт“ ($P=0.0001$), „интерналност“ ($P=0.0001$), „склонност към доминиране“ ($P=0.0001$);
4. „емоционален комфорт“ и „интерналност“ ($P=0.0001$);
5. „интерналност“ и „склонност към доминиране“ ($P=0.0001$).

При съпоставка на резултатите от двата въпросника в групата на българските студенти са открити следните статистически значими зависимости:

1. „адаптация“ и „ситуативна тревожност“ ($P=0.002$), „личностна тревожност“ ($P=0.0001$).
2. „самоприемане“ и „личностна тревожност“ ($P=0.0001$).
3. „приемане на другите“ и „личностна тревожност“ ($P=0.002$).
4. „емоционален комфорт“ и „ситуативна тревожност“ ($P=0.0001$), „личностна тревожност“ ($P=0.0001$).
5. „интерналност“ и „ситуативна тревожност“ ($P=0.0001$), „личностна тревожност“ ($P=0.0001$).
6. „доминантност“ и „ситуативна тревожност“ ($P=0.0001$), „личностна тревожност“ ($P=0.0001$).
7. „бягство“ и „ситуативна тревожност“ ($P=0.027$), „личностна тревожност“ ($P=0.002$).

В групата на турските студенти са установени следните статистически значими зависимости:

1. „адаптация“ и „ситуативна тревожност“ ($P=0.0001$), „личностна тревожност“ ($P=0.0001$).
2. „самоприемане“ и „ситуативна тревожност“ ($P=0.0001$), „личностна тревожност“ ($P=0.0001$).
3. „приемане на другите“ и „ситуативна тревожност“ ($P=0.0001$), „личностна тревожност“ ($P=0.004$).
4. „емоционален комфорт“ и „ситуативна тревожност“ ($P=0.0001$), „личностна тревожност“ ($P=0.0001$).
5. „интерналност“ и „ситуативна тревожност“ ($P=0.012$), „личностна тревожност“ ($P=0.002$).
6. „доминантност“ и „ситуативна тревожност“ ($P=0.006$), „личностна тревожност“ ($P=0.023$).

7. „бягство“ и „ситуативна тревожност“ ($P=0.045$), „личностна тревожност“ ($P=0.001$).

Обсъждане

И в двата етноса преобладава умерена ситуативна и личностна тревожност, което означава, че студентите могат да проявят самоконтрол, да се мобилизират и да действат адекватно в различни ситуации, имат адекватна мотивация и готовност за изпълнение на различни видове дейност.

Изследваните студенти са склонни да приемат нормите и ценностите на университета, и на тяхна основа да изградят своята дейност и отношения с хората, като за тази цел разширяват кръга на общуването и интересите си.

Те често възприемат случващите се с тях събития като резултат от собствената дейност (влизване в режим на учене, стремеж към успех, активност).

Като цяло те са позитивно настроени, приемат себе си и могат да оценят адекватно своите силни и слаби страни.

Повечето от тях са с позитивно отношение към хората и очакване за одобрение от тях. Което означава изградено базово доверие към света и хората.

Студентите от българския етнос имат умерен стремеж към доминиране, в определени ситуации са склонни да се наложат над другите.

Студентите от турския етнос са по-склонни да се подчинят и да избегнат конфликтните ситуации.

Заключение

Установени са статистически значими зависимости и статистически значими различия между изследваните характеристики и в двата етноса.

Адаптацията на студентите е динамичен процес, свързан с усвояването на социалния опит в университетската среда, включването на личността в нови системи на междуличностни взаимодействия. Този процес се усложнява допълнително от проявите на тревожност на личността, които повлияват по различен начин компонентите на адаптацията на студентите от български и турски етнос. Важно е преподавателите да познават затрудненията в адаптацията на студентите и да ги вземат под внимание в процеса на обучение.

REFERENCES:

1. **Eliseev, O. P., 2006:** Praktikum po psihologii lichnosti. Moskva.
2. **Karagioyov, I., 2005:** Psihologicheska diagnostika na otklonenyata v razvitiето i povedenieto na deteto i yunoshata. Shumen.